

Anmeldelser

*Annegrethe Ahrenkiel, Birger Steen Nielsen,
Camilla Schmidt, Finn Sommer & Niels Warring:*
**Daginstitutionen til hverdag – den
upåagtede faglighed**

Bogforlaget Frydenlund, 2012, 148 s.

ISBN: 978-87-7118-110-4

Et tiltrængt modspil til den herskende diskurs om pædagogisk kvalitet og pædagogers faglighed.

Bogen 'Daginstitutionen til hverdag' sætter fokus på det pædagogfaglige arbejde i hverdags-situationerne i daginstitutionerne; morgenåbningen, spisesituationen, overgangen fra stuen til rytmikforløbet, overlevering og aflevering, konflikthåndtering mm. Altsammen situationer, som udgør væsentlige dele af hverdagen i landets daginstitutioner, hvortil er knyttet en lang række faglige overvejelser om børns trivsel, udvikling og læring. Ifølge forfatterne ligger denne faglighed imidlertid ofte upåagtet hen som hverdagens praktiske eller rutinerede arbejde, hvorimod de særligt tilrettelagte, voksenstyrede aktiviteter; maskefabrikation, skoletræning, bondegårdstur, rytmikforløb mm., ofte tiltrækker sig større opmærksomhed som særligt faglige påagtede aktiviteter.

Ved hjælp af en række faglige begreber og konkrete eksempler fra den pædagogiske hverdag, som er hentet fra et observationsarbejde i to institutioner, viser forfatterne, at dét at modtage børn om morgenen, skabe gode overgange fra én situation til en anden, at have blik for hele børnegruppen og samtidig det enkelte barns behov, mv., kræver en særlig pædagogisk faglighed, som samfundet, såvel som pædagogerne selv, er tilbøjelige til at underkende. En faglighed, der ifølge forfatterne bl.a. består i at skabe "*sammen-*

hæng og rytme", "*social kvalitet og socialitet*", at bringe "*gestisk viden*" i spil i den pædagogiske hverdag, at indgå i og opbygge det, forfatterne kalder "*ensemblespillet*", samt at kunne "*omforme og tilpasse viden*" til forskellige situationer. Disse forskellige begreber, som forfatterne benytter til at analysere bogens praksisseksempler, bidrager til at beskrive og belyse bredden og nuancerne i pædagogisk faglighed og kvalitet og til at modvirke en reduktionistisk tilgang til pædagogers faglighed, hvor fagligheden knyttes til evnen til at sætte voksenstyrede aktiviteter i gang med eksplicite læringsmål for øje. Begreberne er velegnede til netop at indfange de processuelle, 'ikke italesatte' og upåagtede sider af den pædagogiske praksis, der ofte ikke tillægges nævneværdig værdi og kan sammen med de mange eksempler og perspektiver i bogen fint fungere som oplæg til refleksion og diskussion over det upåagtede i pædagogers faglighed, de upåagtede aspekter af de påagtede planlagte aktiviteter, samt hvori pædagogisk kvalitet består og ikke altid opnås. Sådanne drøftelser vil, som bogen fremhæver, både være relevante på personalemøder og på pædagoguddannelserne, fx i forbindelse med praktikforberedelsen og eller på praktikkens studiedage, hvor de studerende mødes på uddannelsesstedet, mens de er i praktik.

Bogen leverer således et glimrende bidrag til, hvordan pædagogers faglighed kan undersøges, italesættes og udvikles og kan desuden fungere som en kærkommen påmindelse til pædagoger om værdien af deres arbejde. Samtidig udgør bogen et væsentligt modspil til den i tiden herskende diskurs om pædagogisk kvalitet og faglighed, som et spørgsmål om skoleforberedelse via mål- og effektstyring, klare mål, produktorientering og evidensbaserede metoder. Bogen viser

nemlig på glimrende vis, at pædagogik og pædagogisk faglighed indeholder langt mere end det.

Bogen peger afslutningsvis på en række fremadrettede handleperspektiver, hvoraf særligt det institutionskritiske perspektiv tiltrækker sig vores opmærksomhed. Der peges her på behovet for at genoplive og genoptage drøftelserne af, hvad vi egentlig vil med vores daginstitutioner og der opfordres til, at såvel pædagoguddannelse, pædagoger og faglige organisationer tager del i drøftelserne med henblik på at bidrage til et bredere og mere nuanceret perspektiv på daginstitutionernes formål og den pædagogiske faglighed. En opfordring vi hilser velkommen. Forfatterne har med bogen allerede leveret et konstruktivt oplæg.

Daginstitutionen til hverdag er værd at læse for alle, der interesserer sig for hverdagslivet og fagligheden i vores daginstitutioner. Den er interessant for såvel politikere, forvaltere, pædagogstuderende og pædagoger, og udgør et vigtigt bidrag til drøftelserne af, hvad pædagogfaglighed og pædagogisk kvalitet er for størrelser.

Anmeldt af **Karen Prins**, underviser/vidensmedarbejder, UCC

e-mail: kapr@ucc.dk

og **Kira Saaby Christensen**, underviser/vidensmedarbejder, UCC

e-mail: ksc@ucc.dk

Davide Nicolini:

Practice Theory, Work, & Organization. An Introduction

Oxford University Press, 2013, x + 222 s.

ISBN 978-0-19-923159-1

Praksisteori er på en og samme tid en meget indflydelsesrig og en meget usynlig teoretisk strømning i arbejdslivsforskningen. Mig bekendt har ingen artikler i nærværende tidsskrift for eksempel eksplicit taget et praksisteoretisk afsæt. Men hvis man kigger efter kan man hurtigt finde studier der tager udgangspunkt i Giddens

eller Bourdieu, diskursanalytiske studier, aktivitetsteoretiske undersøgelser, etnometnologiske tilgange eller studier der analyserer læreprocesser i praksisfællesskaber. Selvom sådanne studier henter inspiration fra mange sider har de dog en meget væsentlig ting til fælles – de er interesserede i at forstå og beskrive aktørers handlinger, aktiviteter, interaktioner og performance. Kort sagt forsøger de at forstå de praksisser, som aktørerne (re)producerer i arbejdslivet. På den baggrund kan man hævde, at arbejdslivsforskningen er voldsomt inspireret af praksisteori. Men er det ikke en noget løs og tilfældig sammenstilling? Er det interessant og nyttigt at spænde forskellige teoretiske strømninger for den samme vogn blot fordi alle – på en eller anden måde – beskæftiger sig med praksis? Det hævder Davide Nicolini.

Han påviser at alle de ovennævnte teoretiske strømninger ikke blot har det til fælles, at de alle studerer aktiviteter, handlinger og arbejde – de har langt mere tilfælles. Alle de nævnte teorier er også forenet i at lægge afgørende vægt på, at det sociale liv må forstås med udgangspunkt i den materielle og kropslige virkelighed, som handlingerne udspiller sig i. De er alle optaget af at skabe rum for aktørers individuelle handlen, og de forholder sig alle kritisk overfor både rationalistiske reduktioner af adfærd (*homo economicus*) og en forståelse af adfærd som rolle- eller normstyret (*homo sociologicus*). I stedet søger de at forstå individuelle handlinger som både strukturstyrede og initierende, kreative og forandrende. Videre er teorierne alle optaget af at gøre op med repræsentationalistiske forståelser af viden, mening og diskurs. Vores forståelse af og adgang til verden er altid medieret gennem vores sociale og materielle aktiver. Endelig peger Nicolini på, at alle de nævnte teorier fremhæver vigtigheden af at fokusere på magtrelationer, konflikter og interesser. Praksis opfattes således i dette perspektiv som et spændingsfyldt felt, hvor aktører i vid udstrækning producerer og reproducerer forskellige og uligheder. Ved at fokusere på arbejdslivets praksisser – og ikke særskilt på de enkelte praktikere – lægger praksisteorien op til et relationelt

og dynamisk perspektiv, der forsøger at rumme arbejdslivets kompleksiteter og udvikle sensitiviteter for at forstå såvel rutiner som brud.

Nicolini sporer praksisteoriens rødder helt tilbage til Aristoteles' og Marx's forskellige begreber om Praxis, og i den moderne filosofi til Wittgensteins og Heideggers tænkning. Nicolini ser Wittgenstein og Heidegger som den moderne tids grundlæggere af en praksisteoretisk tænkning. Wittgenstein påviser, at sproglig forståelse altid forudsætter en grundlæggende uartikuleret og uartikulerbar praksis, og Heidegger viser at vores væren-i-verden i vid udstrækning må forstås som en praktisk og uproblematiserende forholden os til verden. Både Wittgenstein og Heidegger er således afvisende overfor det kartesianske verdensbillede, der adskiller det erkendende subjekt (*cogito*) fra den verden subjektet erkender, og praksisteorien afmonterer derfor forestillingen om, at aktører er isolerede og afsondrede individer, der hver især forsøger at forbinde sig til hinanden og verden. Udgangspunktet må være omvendt. Som aktører er vi altid allerede forbundne til hinanden og til verden i vores praksisser.

På baggrund af denne filosofiske orientering mod praksis viser Nicolini, hvordan en lang række socialvidenskabelige orienteringer på hver deres særlige måde har bidraget til at udvikle praksisteoretiske forståelser. Her dedikerer Nicolini særskilte kapitler til at forklare, hvordan en række socialvidenskabelige teoriudviklinger kan ses som praksisteoretiske bidrag. Det handler om Giddens' og Bourdieus praxiologiske perspektiver, Lave og Wengers teorier om læring i praksisfællesskaber, den historiske og kulturelle aktivitetsteori, etnometodologien og forskellige diskursteoretiske og –analytiske retninger. Nicolini har også et særskilt kapitel om nyere socialvidenskabelige positioner, der tager et eksplicit afsæt i Wittgensteins og Heideggers praksisforståelser. Her giver Nicolini Theodore Schatzkis bidrag en særlig opmærksomhed. Gennemgangen af de forskellige socialvidenskabelige retninger og påvisningen af deres fælles afsæt i og ambition om at udvikle nye praksisteoretiske forståelser er

oplysende og interessant, idet den fremhæver de enkelte retningers fokuspunkter og blinde vinkler. Nicolini giver os en systematisk og kritisk indføring i moderne socialvidenskabelige traditioner og påviser, hvordan de på forskellig vis orienterer sig mod at forstå og redegøre for sociale praksiser. Det er dog ærgerligt, at Nicolini i sin ellers dækkende introduktion, ikke vier et kapitel til at redegøre for inspirationer fra og samspil mellem praksisteorier og den amerikanske pragmatisme. Der er mange lighedspunkter – og klart også uoverensstemmelser – imellem praksisteoretiske positioner og klassisk og moderne pragmatisme, men det forholder Nicolini sig desværre ikke til.

I et afsluttende og syntetiserende kapitel redegør Nicolini for praksisteoriens relevans og anvendelighed i moderne socialvidenskabelig forskning. Her argumenterer han for at praksisteorien må anvendes eklektisk og pluralistisk. Den praksisteoretisk inspirerede forsker må pragmatisk og kritisk reflekteret benytte sig af de ressourcer som de enkelte praksisteoretiske bidrag tilbyder. Nicolini ser her det praksisteoretiske korpus som en værktøjskasse (*toolkit*), hvor man som forsker omhyggeligt og reflekteret må udvælge det teoretiske perspektiv / værktøj, som situationen og forskningsinteressen kalder på. I forskningsprocessen må forskeren veksle mellem at zoome ind og zoom ud for at forstå hvordan praksisser stabiliserer sig og forandrer sig, og hvordan forskellige praksisser interagerer i tid og rum. Her kan forskeren for eksempel anvende et etnometodologisk eller konversationsanalytisk mikro-perspektiv i én fase af forskningsprocessen, og senere skifte til et bredere perspektiv ved at anskue situationen i en praxiologisk optik. Pointen er at der skal etableres en proces, hvor man skifter mellem at zoome ind og zoome ud for at forstå en praksis adækvat. En praksis er nemlig et multifaceteret og multidimensionalt fænomen, der kun kan forstås igennem kompletterende perspektiver.

Alt i alt er Nicolinis introduktion til praksisteori en indsigtfuld og nuanceret bog, der kan give inspiration til arbejdslivsforskningen. Bogen er ikke bange for at dykke godt og grundigt

ned i det teoretiske maskinrum, men Nicolini formår også at komme op igen og give praktiske og værdifulde anbefalinger til vanskelige spørgsmål i forskningsprocessen.

Anmeldt af **Anders Buch**, lektor ved Aalborg Universitet København, Institut for Læring og Filosofi
e-mail: buch@learning.aau.dk